

คอลัมน์ คิดเป็นเห็นต่าง: วัฒนธรรม แหล่งบ่มเพาะทุจริต (จบ) - โฟสต์ทูเดย์ ฉบับวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2559

ดร.ปิยะพันธ์ ทยานิธิ ผู้ช่วยผู้จัดการใหญ่ ธนาคารกรุงเทพ

รากฐานของวัฒนธรรม (Foundation of Culture) มีองค์ประกอบสำคัญคือกลุ่มรูปธรรมภายนอก ได้แก่ สถาปัตยกรรม โครงสร้าง (Structure) ซึ่งค่อนข้างคงที่ (Static) เช่น กฎ ระเบียบข้อบังคับ กติกา สัญญาข้อตกลง เป็นต้น ฐานฐานรูปลักษณ์ (Style) เช่น ธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม พิธีการ เป็นต้น กับกลุ่มนามธรรมภายใน ได้แก่ สถานการณ์ขั้นตอน (Sequence) ซึ่งขยับเขยื้อนเคลื่อนที่ (Dynamic) เช่น การสั่งการ การสื่อความ การตัดสินใจ การประเมินผล การรายงาน เป็นต้น สาระ หน้าที่ (Substance) เช่น หลักการ แนวคิด นโยบาย เป็นต้น และสำนึก (Spirit) เช่น จิตสำนึก ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม เป็นต้น คือแหล่งกำเนิดของจริต จึงเป็นจุดป้องกันโดยตรงที่สุด ซึ่งฝังลึกและบอบบางอ่อนไหวที่สุดด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากสามเหลี่ยมจิตสำนึก (A Spirit Triangle) จุดอ่อนของจิตใจเริ่มต้นที่ทิวี่ (Concern) เจตนา ตั้งใจ (Intention) กฎหมายตัวอักษรมีช่องโหว่ สังคมค่านิยมมีช่องว่าง ชีวิตจิตใจมีช่องว่าง ทุกทางเลือกตั้งต้องมีสติ (Consciousness) จิตตะ โยนิโสมนสิการ ระวังรักษาใส่ใจ รั้งใจ (Inspection) และสัมปชัญญะ (Conscience) มโนธรรม หิริโอตตัปปะ ยั้งใจ (Inhibition) คือละอาย (Shame) และเกรงกลัว (Fear) ต่อผลตามกฎหมายหรือกฎแห่งกรรมอย่างมีเหตุผล โดยอาศัยความเชื่อศรัทธาเลื่อมใสนิยมชมชอบในสิ่งที่ดีกับความเกลียดรังเกียจเกรงกลัวในสิ่งที่ไม่ดี วัฒนธรรมจึงต้องวิวัฒน์ อย่างต่อเนื่อง บ่มเพาะปลูกฝัง ปกป้องคุ้มครอง ถนอมดูแล บำบัดรักษา ให้เจริญเติบโตก้าวหน้าได้ทันสถานการณ์

ขอบเขตความหมายและวิจารณ์ญาณการตีความที่ต่างกัน ย่อมทำให้เกิดความเข้าใจ มุมมองและความคิดเห็นเกี่ยวกับ ทุจริตแตกต่างกันไป โดยปกติการกระทำย่อมมีทั้งดีและชั่วปะปนกันไป คงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าทุจริตมักเกิดขึ้นร่วมอยู่ด้วยเสมอ ไม่ว่าจะแบบใดแบบหนึ่ง หนักบ้างเบาบ้าง ถี่บ้างห่างบ้าง หัวใจจึงอยู่ที่การรักษาจิตใจไม่ให้สกปรกมากขึ้น ให้ทุจริตหรือจิตใจ ทุจริตบรรเทาเบาลง และขัดเกลาจิตใจให้ผ่องแผ้วสะอาดบริสุทธิ์ขึ้น โดยลดความเป็นเราเป็นของเราลง

วัฒนธรรมทางสายกลางที่เน้นการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมอย่างถูกต้องเหมาะสมด้วยสติปัญญา คือสิ่งที่จำเป็น ที่สุดในการจัดการปัญหาทุจริต สังคมถึงจะดูแลตัวเองได้อย่างยั่งยืน